

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/archiwum/195016,Anna-Marcinkiewicz-Kaczmarczyk-Generalowie-ktorzy-powrocili-do-powojennej-Polski.html>
02.03.2026, 10:49

Anna Marcinkiewicz-Kaczmarczyk: Generałowie, którzy powrócili do powojennej Polski

Większość wojskowych wyższych stopni nie zdecydowała się na powrót do Ojczyzny i wybrała życie na obczyźnie. Spośród generałów służących w PSZ na Zachodzie do kraju wróciło dziewięciu. Po powrocie przyjmowali różne postawy – jedni współpracowali z komunistami, inni nie chcieli lub nie umieli dostosować się do panujących warunków.

12.12.2023

Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie powstały w 1939 r. i do 1945 r. walczyły na frontach II wojny światowej. Po zakończeniu działań wojennych i cofnięciu uznania Rządowi RP na Uchodźstwie przez państwa zachodnie władzę w kraju przejął Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej kontrolowany przez Związek Sowiecki. W tej sytuacji żołnierze PSZ na Zachodzie musieli podjąć trudną decyzję: pozostać na emigracji czy powrócić do kraju? Nowe władze zachęcały do powrotu, ale w rzeczywistości nie ufały im, uważając za „element politycznie wrogi”.

Większość wojskowych wyższych stopni nie zdecydowała się na powrót do Ojczyzny i wybrała życie na obczyźnie. Spośród generałów służących w PSZ na Zachodzie do kraju wróciło dziewięciu. Niektórzy z nich liczyli na to, że dojdą do porozumienia z władzą ludową i ułożą sobie życie w powojennej Polsce. Po powrocie przyjmowali różne postawy – jedni współpracowali z komunistami, inni nie chcieli lub nie umieli dostosować się do panujących warunków i rezygnowali z karier politycznych. W niniejszym tekście przedstawiono sylwetki sześciu wybranych generałów reprezentujących różny stosunek do władzy ludowej – gen. Gustawa Paszkiewicza, gen. Mieczysława Boruty-Spiechowicza, gen. Tadeusza Kossakowskiego, gen. Kazimierza Ładosia, gen. Bolesława Szareckiego i gen. Wiktora Thomméeo.

Gen. Gustaw Paszkiewicz

Był niewątpliwie najbardziej negatywną postacią spośród wyżej wymienionych. Jego postawa jeszcze przed II wojną światową budziła niechęć ówczesnego środowiska wojskowego. W trakcie przewrotu majowego najpierw opowiadał się za rządem, ale potem zmienił swoje poglądy i przeszedł na stronę zwycięskich władz sanacyjnych.

Od października 1935 r. był dowódcą 12. Dywizji Piechoty w Tarnopolu, a w latach 1937–1938 kierował pacyfikacją ludności ukraińskiej. Po klęsce kampanii wrześniowej został internowany w Rumunii, w 1940 r. przedostał się do Francji, a po jej upadku do Wielkiej Brytanii, gdzie najpierw był dowódcą 1 Brygady Strzelców, później – 4. Dywizji Strzelców, 2. Samodzielnej Brygady Pancerniej oraz zastępcą dowódcy I Korpusu Polskiego. Podczas służby w PSZ, zależnie od zaistniałej sytuacji, opowiadał się po stronie różnych frakcji politycznych. Najpierw korzystał z protekcji gen. Władysława Sikorskiego, a potem, po jego śmierci, zbliżył się do SL, co nie budziło ogólnego uznania. W marcu 1945 r. został przez gen. Władysława Andersa przeniesiony w stan spoczynku, a później usunięty z Kapituły Orderu Virtuti Militari. Na szczególną krytykę środowiska emigracyjnego zasłużył sobie tym, że powrócił do kraju i nie tylko opowiedział się po stronie komunistycznych władz, ale też współpracował z nimi, walcząc z podziemiem niepodległościowym.

Służbę w „ludowym” Wojsku Polskim rozpoczął w styczniu 1946 r. Był dowódcą 18. Dywizji Piechoty w Białymstoku i zwalczał podziemie niepodległościowe na tym terenie. W kwietniu 1946 r. został przewodniczącym Wojewódzkiego Komitetu Bezpieczeństwa w Białymstoku, którego celem było koordynowanie działań jednostek Wojska Polskiego i wojsk wewnętrznych przeciwko oddziałom podziemia niepodległościowego na terenie woj. białostockiego. W październiku 1946 r. został dowódcą Warszawskiego Okręgu Wojskowego, a w styczniu 1947 r. – posłem na Sejm, gdzie reprezentował prokomunistyczne SL, a potem ZSL.

W swoich wypowiedziach wielokrotnie podkreślał „oddanie” dla władzy ludowej i ostro atakował środowisko PSZ na Zachodzie. Wspominając okres spędzony na Białostocczyźnie, napisał:

„[...] byłem dowódcą dywizji w białostockim i wiem, że przywódcy band leśnych, świadomi zwolennicy Andersa, niejednokrotnie świadomi agenci obcego wywiadu – mordercy, grabieżcy i podpalacze – wszelkimi siłami popierają PSL. Wiem, z drugiej strony, że wielu wybitnych działaczy PSL to równocześnie aktywni werbownicy i kierownicy działalności terrorystycznego podziemia”.

Władza ludowa nie ufała jednak do końca gen. Paszkiewiczowi i gdy był czynny zawodowo, otaczali go informatorzy i agenci UB. Po kilku latach przestał być już przydatny władzom i na jesieni 1948 r. został zdjęty ze stanowiska dowódcy Warszawskiego Okręgu Wojskowego. We wrześniu 1949 r. powołano go na mniej istotne stanowisko dyrektora Biura Wojskowego w Ministerstwie Leśnictwa. We wrześniu 1952 r. został ostatecznie przeniesiony do rezerwy. Zmarł w lutym 1955 r., w wieku 63 lat.

► [Czytaj całość na portalu przystanekhistoria.pl](http://przystanekhistoria.pl)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Artykuł

